

משיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תש"ל

יו"ל לש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

לזכות

החתן התי לוי יצחק והכלה מרת חי' מושקא שיחיו

גאָלדמאַן

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ט"ו סיון, ה'תשע"ו

שנת הקהל את העם

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יהושע בנימין וזוגתו מרת חנה רבקה שיחיו גאָלדמאַן

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת שרה חנה שיחיו מונדשיין

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' משה פסח וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאָלדמאַן

הרה"ת ר' ישראל וזוגתו מרת רייזל שיחיו זאיאנץ

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת שיינא שיחיו חייקין

ב"ה.

בשורה טובה למבקשי ה'

לאחר זמן רב שאזלו מן השוק
ב"ה ות"ל זכינו שבימים אלו הגיעו מבית הכורך

התזועדויות

תשמ"ב – תשנ"ב (45 כרכים)

*\$500

הנחה מיוחדת למזדרזים לרכוש את הספרים

מט"ו סיון עד כ"ח סיון

במחיר * של \$450

באימייל: info@lahak.org

או בטלפון: 917-880-8261 ; 917-208-3470

הספרים יחולקו אי"ה ביום הבהיר כ"ח סיון

(* המחיר לא כולל דמי משלוח.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ה

בי"ה, י"א סיון תשכ"ו
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוהרשני"ז שי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי ינהג במנהג אני"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת
שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה
וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכה לאוישו"ט ופוריות דכל עניני ק"ק דילי' מתוך בריאות שמחה וטי"ל

מ. שניאורסאהן

ו

בי"ה, י"א תמוז תשכ"ח
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוהרשני"ז שי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אני"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת
שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה
וקיום מצותי' מתוך הרחבה,

ובפרט במצותו, דצ"ל זהיר (לזיכטן) בה טפי — עניני תומ"צ דק"ק
דכחבי"ד באה"ק ת"ו.

בברכה לאוישו"ט ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ז

במצותו, דצ"ל זהיר (לזיכטן) בה טפי: ראה שבת קיח, סע"ב. תניא אגה"ק סוס"ז. כש"ט
בהוספות סצ"ו. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק
משיחות ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"ף סיון, ה'תשע"ו (ופרצת),

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות היולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

ברוקלין, נ"י.

בס"ד. חלק משיחות ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תש"ל.

בלתי מוגה

א. בהמשך להמדובר לעיל (במאמר¹) אודות הענין ד"סר צלם" — נתעכב גם על פירוש רש"י בענין זה (בקאפיטל י"ד פסוק ט'), וכיון שזוהי הפיסקא הג' שבפירוש רש"י, ולפני' יש עוד ב' פיסקאות, נתעכב גם על הפיסקאות שלפנ"ז: "אל תמרודו", ו"כי לחמנו הם".

ב. הביאור בפירוש רש"י: "אל תמרודו, ושוב ואתם אל תיראו", "כי לחמנו הם, נאכלם כלחם",

— הכרחו של רש"י ש"ואתם אל תיראו" הוא המשך ותוצאה ל"אל תמרודו" (ולא שהם שני ענינים שונים²), דכיון שכלב אמר כבר³ "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה", עכצ"ל, שכאן מוסיף⁴ שכאשר "אל תמרודו" אזי "אל תיראו" כלל, "כי לחמנו הם", "נאכלם כלחם", שמוכן לאכילה ללא טירחא כלל⁵ —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁶ בלקו"ש ח"ח ע' 161 ואילך.

ג. ויש להוסיף ולבאר פירוש רש"י בד"ה "סר צלם", "מגינם⁷ וחזקם⁸,

(1) פ"פ... (לעיל ע' ...).

(2) כפי שמסתבר לומר מצד החילוק שביניהם — שהענין ד"אל תיראו" נוגע לכל בני', משא"כ הענין ד"אל תמרודו", שרוב בני' אינם זקוקים לאזהרה זו (ומ"ש רש"י ש"ניתנה ראש" הוא "לשון עבודת אלילים" — הרי זה רק פי' הב' ("ורבותינו פירשו"), ולא לפי' הראשון והעיקרי).

(3) יג, ל.

(4) ומקדים לזה (יד, ח) "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו וגו'" — שזהו אופן אחר לגמרי בהכניסה לארץ, ללא טירחא, כמו ב"עלה נעלה", שיכול להיות באופן ש"עשו סולמות ועלו שם" (פרש"י שם), וללא מלחמות, אפילו לא באופן ש"רדפו מכם חמשה מאה וגו'" (בחוקותי כו, ח), או כפי שהי' בכיבוש

יהושע, שתקעו בשופרות והלכו עם ארון ה' וכו' (יהושע ו, ד ואילך).

(5) ראה לקו"ש שבפנים הערה 16 שביאור זה אינו מספיק, וראה הביאור שם (ע' 163 ואילך) — משיחת ש"פ שלח תשל"ה.

(6) בשילוב שיחת ש"פ שלח הנ"ל.

(7) "מפני שהמגן לאדם עושה לו צל לכך נקרא המגן צל" (רא"ם ושפ"ח. וראה גם חזקוני וראב"ע).

(8) החילוק בין "מגינם" ל"חזקם" בפשטות — ש"מגינם" הוא דבר שמחוץ לאדם שמגין עליו (גם אם האדם מצד עצמו הוא חלש), ואילו "חזקם" הוא החוזק של האדם עצמו, והיינו, שנוסף לכך שיש לו מגן, הנה גם מצד עצמו הוא גבור.

שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה ובקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכה לקיום משי"נ במזמור השייך לו שילך מחיל אל חיל גוי וכן וכבוד יתן ה' ובברכת חג הגאולה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ד

בי"ה, אדר"ח תמוז תשכ"ד
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
רב פעלים וכו' מוהרשני"ז שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתנו אודות יום הולדת שלו,

ובודאי נהג במנהג אני"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה, ובפרט בהנהלת ק"ק דילי' מכוון לתקות מיסד כחב"ד ומנהלו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיאינו.

בברכה לראות בקיום היעוד ולמטה מעשרה טפחים — דהראנו ה' חסדך גוי לנו —

מ. שניאורסאהן

ג

במזמור השייך לו: תהלים מזמור פד.
שילך מחיל אל חיל גוי וכן וכבוד יתן ה': תהלים פד, ח. שם, יב.

ד

דהראנו ה' חסדך גוי לנו: תהלים פה*, ח.

(* הקאפיטל שהתחיל לאומרו בשנה זו, ביום הולדתו.

והרי מפורסם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכשם שצריכים לדעת חסרונות עצמו, צריכים להכיר מעלות עצמו. ובפרט זה שממלא תפקיד מרא דאתרא, וכהודעת רבנו הזקן שהוא כפשוטו – בעה"ב על עניני דאתרא. שזהו דורש הנהגה דואתהלכה ברחבה. וק"ל.

ויהי רצון אשר בסגנון המזמור שהתחיל לאומרו הנה רועה ישראל יקיים בקשת נעים זמירות ישראל בשם כנסת ישראל כאו"א מבנ"י, דבאור פניך נושעה, ואפילו בענינים שצריכים לאתעדל"ת – יהי' בזה ה' אלקים צבאות השיבנו, דעוזרו ואז יכול לו.

ולאריכות ימים ושנים טובות, ינהל הענינים בכפר חב"ד, מיסודו ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכנ"ל ברחבה ובשמחה ובטוב לבב.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ג

בי"ה, ט' תמוז תשכ"ג
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוהרשני"ז שי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

ובודאי נהג במנהג אי"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת

ב

פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שכשם שצריכים לדעת כו': ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. "היום יום" כו' חשוך. ועוד. וראה גם אג"ק ח"ו אגרת א'תשעה (ס"ג). ח"ו אגרת וריט. ח"ו אגרת ו'תתלה. ו'תתקנח; ח"כ אגרת ז'תנט; ח"כ"ח אגרת י'תתקיא, ובהנסמן בהערות שם. מרא דאתרא, וכהודעת רבנו הזקן .. בעה"ב כו': ראה "התמים" חוברת ד' ע' ל [360] – בהערה. סה"ש תרצ"ו ס"ע 137. וראה גם אג"ק ח"ו אגרת ו'תשפד, ובהנסמן בהערות שם. דואתהלכה ברחבה: תהלים קיט, מה.

המזמור שהתחיל לאומרו: תהלים מזמור פ. וראה גם אג"ק ח"ו אגרת ו'תתע* (אליו).

רועה ישראל: תהלים פ, ב.

נעים זמירות ישראל בשם כנסת ישראל: שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחלתה).

דבאור פניך נושעה .. ה' אלקים צבאות השיבנו: תהלים פ, כ (בשינוי קצת).

דעוזרו ואז יכול לו: ראה סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

כשרים שבהם מתו, איוב שהי' מגין עליהם. ד"א צלו של המקום סר מעליהם" – דלכאורה אינו מובן⁹:

(א) סתירה מיני' ובי': רש"י מתחיל "כשרים", לשון רבים, ומפרט רק אחד – "איוב"?!

(ב) מדוע לא מסתפק במ"ש "כשרים שבהם מתו", אלא צריך להוסיף "איוב שהי' מגין עליהם" – למאי נפק"מ אם איוב הי' מגין עליהם או מישהו אחר?

ובסגנון אחר קצת: מדברי רש"י "כשרים (לשון רבים) שבהם מתו", מוכח, שלא רק איוב הי' מגין עליהם, אלא עוד אנשים כשרים, ולכן לא הי' די במיתת איוב בלבד, כיון שעדיין יש עוד אנשים כשרים שיכולים להגן עליהם, ועכצ"ל שגם הם מתו. וא"כ, כשם שבנוגע ל"כשרים" (לשון רבים) לא פירש רש"י מי הם, כמו"כ לא הי' צריך להזכיר את איוב.

ואף שבגמרא נתפרש שאיוב הגין על דורו¹⁰, ומת באותו זמן שהמרגלים הלכו לרגל את א"י¹¹ – הרי בגמרא נאמר ענין זה (לא על הפסוק "סר צלם", אלא) על הפסוק¹² "היש בה עץ": "ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות כעץ (איוב שהאריך ימים רבים) ומגין על דורו כעץ"¹³; אבל כיון שרש"י בפירושו על הפסוק "היש בה עץ" אומר רק "אם יש בהם אדם כשר" שיגין עליהם בזכותו, ולא הזכיר את איוב – הרי בודאי שלא הי' צריך להזכירו בפסוק "סר צלם"!

[ואין לומר שרש"י מעדיף להמתין ולפרש זאת בפסוק "סר צלם" שבו נזכר ענין ההגנה בפועל, ולא בפסוק שבו מופיעה רק השאלה "היש בה עץ" (אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם) – כן, בפשטות מסתבר שיש לפרש זאת בהתחלת הענין (בשאלה), ואם לא יודעים זאת שם, אין מקום לומר זאת בסיום הענין].

(ג) מדוע לא מסתפק רש"י בפירוש הראשון, אלא צריך להביא פירוש שני, ולאידך, אם יש צורך בפירוש השני, הי' צריך לומר רק פירוש זה, ולא להביא הפירוש הראשון. ועכצ"ל, שפירוש הראשון אינו מספיק,

9) הבא לקמן (ס"גד) – נדפס בקיצור (13) ב"ב שם (ובפרש"י).

בלקו"ש שבפנים ע' 163 הערות 17-18. (14) לשון יחיד (ולא כמ"ש כאן

(10) ב"ב טו, א. "כשרים") – כיון שבפסוק נאמר "היש בה

(11) סוטה לה, א (ובפרש"י). עץ", לשון יחיד.

(12) יג, כ.

ולכן יש צורך בפירוש שני, אבל לאידך, גם הפירוש השני אינו מספיק, ולכן יש צורך בפירוש הראשון, ואדרבה, הפירוש הראשון קרוב יותר אל הפשט, שלכן מביאו בתור פירוש ראשון¹⁵.

ד. והביאור בזה:

לכאורה אינו מובן: מדוע "סר צלם" רק עכשיו — הרי כברית בין הבתרים נאמר בנוגע לצי"מ "ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמורי (להיות משתלח מארצו) עד הנה"¹⁶, כך, שמצד חשבון זה יכולים בני"מ ליכנס לארץ ישראל מיד לאחר יצי"מ, ולמה נאמר כאן שרק עכשיו — בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים¹⁷ — יכולים ליכנס לא"י, כיון ש"סר צלם"?

ועל זה מפרש רש"י, שעכשיו, "כשרים שבהם מתו", משא"כ עד עכשיו, הנה אע"פ שכבר "שלם עון האמורי" להיות משתלח מארצו, מ"מ, הגינו עליהם ה"כשרים שבהם" — כפי שמצינו בנוגע לאנשי סדום, שאע"פ ש"חטאתם" .. כבדה מאד¹⁸, שלכן הגיע להם עונש כלי"מ¹⁹, מ"מ, אילו היו שם צדיקים, היו מגינים בזכותם על כל המקום.

וזהו גם הכרחו של רש"י לומר "כשרים (שבהם)", לשון רבים — כמו בסדום, שכדי להגן על המקום היו צריכים להיות לכל-הפחות עשרה צדיקים²⁰ ("ועל פחות לא ביקש" אברהם, אלא "שב למקומו"²¹).

ה. אך הבן חמש למקרא שואל: מניין ידע כלב ש"כשרים שבהם מתו" — הרי לא הי' נביא, ולא שמע זאת ממש רבינו? ועל זה אומר רש"י — "איוב שהי' מגין עליהם":

רש"י פירש כבר בנוגע לדברי המרגלים "ארץ אוכלת יושבי" היא²² — "בכל מקום שעברו מצאנום קוברי מתים" (ומוסיף: "והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו").

15) ולא ששני הפירושים שונים, אלא שבהכרח להקדים א' מהם, כיון שאי אפשר לומר שני דברים בבת אחת (זכור ושמור בדיבור אחד) — דא"כ הי' רש"י צריך להקדים (כדרכו בכ"מ) שבענין זה יש ב' פירושים (ע"ד הלשון "בג" מקומות נכתב כו"י) וכיו"ב. וכיון שכותב תחילה פירוש אחד, ואח"כ מוסיף "ד"א", הרי מובן שהפירוש הראשון קרוב יותר אל הפשט (ראה תר"מ חנ"ה ע' 392. וש"נ).

16) לך לך טו, טז (ובפרש"י).

17) ראה פרש"י דברים א, ב: "בעשרים באייר נסעו מחורב שנאמר (בהעלותך יו"ד, יא) ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו', ובכ"ט בסיון שלחו את המרגלים".

18) וירא יח, כ.

19) שם, כא ובפרש"י.

20) שם, לב (ובפרש"י).

21) שם, לג.

22) יג, לב.

הוספה

א

בי"ה, י"א תמוז תשי"ז
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה שניאור זלמן שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מיום טו"ב סיון והקודמו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הענינים אודותם כותב,

ובפרט שמסוגלים ימים אלו לבשו"ט בהני"ל...

בברכה לבשו"ט ולחג הגאולה בהצלחה ולשנת הצלחה בכה"ע, וביחוד — כבהקאפ' דשנה זו — וירעם כתום לבבו גו' — אנשי חבי"ד ובי"ב שליט"א מתוך בריאות בגו"ר

מ. שניאורסאהן

ב

בי"ה, כ"ט סיון תשי"ט
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' שניאור זלמן שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו פ"נ מכ"ה סיון.

ובהיותי היום על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הזכרתיו להמצטרך לו מתאים לתוכן כתבו.

א

ו' האגרות דלהלן הן למוה"ר שניאור זלמן גרליק (מרא דאתרא דכפר חב"ד), בקשר ליום הולדתו הע"ז, ע"ט, פ"ג, פ"ד, פ"ו, פ"ח; ונדפסו כאן מצילום האגרות. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תשה, ובהנסמן בהערות שם. ובפרט שמסוגלים... לבשו"ט בהנ"ל: נדפס (בנוסח דומה שנסלח לכו"כ) באג"ק חט"ו אגרת ה'תרד.

בכה"ע: = בכל הענינים.

כבהקאפ' דשנה זו: תהלים קאפ' עח.

וירעם כתום לבבו גו': תהלים עח, עב.

קאי על הענינים שאי אפשר לברר אותם בפנימיות, ונשארים בבחי' מקיף, כך, שאי אפשר לפעול בהם מאומה, ויש בהם רק הענין ד"סר צלם" (ע"י ה"כשרים שבהם").

וכאן רואים דבר פלא — שענינים שרש"י מתייגע לבארם בפשטות הכתובים (מהו הפירוש ד"לחמנו הם"35, ומהו הפירוש ד"סר צלם"), הנה דוקא ע"פ קבלה וחסידות מובן בפשטות, שהם שני אופני הבירור: בפנימיות — "לחמנו הם", ובדרך מקיף — "סר צלם"36.

ובענין זה מודגשת מעלת בני", עליהם נאמר37 "השוכן אתם בתוך טומאותם", שאפילו בהיותם במעמד ומצב ד"טומאותם", הנה בפנימיותם, "בתוך טומאותם", הרי הם תמיד טהורים, ולכן הקב"ה נמצא עמהם באופן ש"שוכן אתם", כמו בדירה38. ובגלל זה יש ביכלתם לברר את כל עניני העולם בפנימיות — "לחמנו הם".

* * *

35) אף שברוך כלל לא משתמשים בלשון של "לחם" בנוגע למלחמה (חסר קצת — המו"2).
36) בענין זה נזכר גם המבואר בסוף שערי אורה (שער הפורים — ד"ה יביאו לבוש מלכות פצ"ד ואילך) שמצד הענין ד"אחישה" יכול להיות שיאבדו ניצוצות — שהניצוצות שבפנימיות יהיו נבלעים, והניצוצות שבמקיף יסתלקו למעלה, שזהו גם תוכן הענין ד"סר צלם", שאין זה ענין של בירור ששייך אליו, ולכן הרי זה מסתלק למעלה.
37) אחרי טז, טז. וראה יומא נו, סע"ב ואילך.
38) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ע' תקצו. סה"מ תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד.

וכיון שכן, אין מקום לשאלה מניין ידע כלב שאיוב מת — שהרי כלב בעצמו (יחד עם שאר המרגלים) ה' נוכח בלוי' של איוב, דכיון שהי' צדיק גדול (כמבואר בארוכה בגמרא במסכת ב"ב23 גודל מעלתו של איוב), ומפורסם בכל הארץ — הן באריכות ימים, לא רק "שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה"24, "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"25, אלא מאה וארבעים שנה26, והן בכנות כו'27 — הרי מובן שכאשר "נח נפשי", אטרידו כולי עלמא בהספידא"11, כך, שכולם — כולל המרגלים — ידעו שמת איוב.

ומזה הבין כלב שעכשיו "סר צלם" (כדי שבני"י יוכלו ליכנס לארץ) — דכיון שאיוב שהי' מגין עליהם מת עכשיו (לאחרי שחי ריבוי שנים), הרי מובן שכן הוא גם בנוגע לשאר ה"כשרים שבהם" (שהגינו עליהם) שגם הם "מתו"; אלא שהמרגלים לא ידעו את שמותיהם של שאר ה"כשרים שבהם", שלא היו מפורסמים כמו איוב. ומובן, שלהיותם "מרגלים", לא היו יכולים לשאול את אנשי המקום מי הם אלו שמתו, ואם היו כשרים וכו'.

ו. וכאן רואים שרש"י בפירושו על התורה מחבר ענינים שנאמרו בגמרא בתור ב' פירושים:

בגמרא11 נאמר: "ארץ אוכלת יושבי' היא, דרש רבא, אמר הקב"ה, אני חשבת' לטובה .. דכל היכא דמטו, מת חשיבא דידהו, כי היכי דניטרדו ולא לשאלו אבתרייהו. ואיכא דאמרי, איוב נח נפשי' ואטרידו כולי עלמא בהספידא" (ומסיים בגמרא: "הם חשבו לרעה, ארץ אוכלת יושבי' היא").

ואילו רש"י מחבר שניהם ביחד — "כשרים שבהם מתו, (וגם) איוב שהי' מגין עליהם".

והביאור בזה:

לפי דברי הגמרא, הנה לדעת ה"איכא דאמרי" מת רק אדם אחד — איוב, אלא כיון שהי' מפורסם, "אטרידו כולי עלמא בהספידא". ומבואר במפרשים28, "שהם לא ידעו שאיוב מת, וכיון דכולי עלמא עשו הספד, חשבו דרבים מתו שם" (כי בשביל איש אחד לא יוטרדו "כולי עלמא"), ולכן אמרו "ארץ אוכלת יושבי' היא".

23) טז, ב ואילך.
24) תהלים צ, יו"ד.
25) בראשית ו, ג.
26) איוב מב, טז.
27) שם, טז.
28) חדא"ג מהרש"א לסוטה שם.

אבל רש"י אינו יכול לפרש כן בפשטות הכתובים, כי, אפילו אם אנשים רבים מתו במקום אחד, עדיין אין זו הוכחה על הארץ כולה שהיא "אוכלת יושבי".

ולכן: על "אוכלת יושבי" מפרש רש"י: "בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים", שזוהי ההוכחה ש"ארץ אוכלת יושבי היא"; ועל "סר צלם" מפרש: "כשרים שבהם מתו" — לא רק אדם אחד, אלא "כשרים" לשון רבים, אבל מוסיף שמת גם "איוב שהי' מגין עליהם", שמזה הבין כלב שגם "כשרים שבהם מתו", כדי שבנ"י יוכלו ליכנס לארץ (כנ"ל ס"ד).

ז. אמנם, פירוש זה (ש"צלם" קאי על ה"כשרים שבהם" ו"איוב שהי' מגין עליהם") אינו מספיק, כי²⁹, עפ"ז לא מובן איך נתקיימו הגוים בא"י לאחר חטא המרגלים במשך יותר מל"ח שנה (משילוח המרגלים קרוב לסוף השנה השנית ליצי"מ עד סוף שנת הארבעים) — הרי בזמן יצי"מ כבר "שלם עון האמורי" להיות משתלח מארצו, ומה שנתקיימו עד עכשיו, הרי זה בגלל הכשרים שבהם ואיוב שהגיני עליהם, וכיון שעכשיו מתו אלו שהגיני עליהם, איך נתקיימו הגוים בא"י? וכי משום שבנ"י נכשלו בחטא המרגלים — צריכים הגוים להשאר בא"י?!

ולכן מוסיף רש"י, "ד"א צלו של המקום סר מעליהם" — כי, בנוגע ל"צלו של המקום", אפשר לומר, שאע"פ ש"סר מעליהם", הנה לאחר חטא המרגלים חזר אליהם "צלו של המקום" למשך זמן נוסף (עד סוף שנת הארבעים), ולכן היו יכולים להמשיך להתקיים בא"י; משא"כ לפי הא' ש"צלם" קאי על ה"כשרים שבהם" ואיוב שהגיני עליהם — הרי לאחר ש"סר צלם" כשמתו, שוב אין אפשרות שיחזור צלם (שהרי אין מקום לומר — לא בדרך הפשט ולא בדרך הדרוש — שלאחרי חטא המרגלים חזרו הכשרים שבהם לחיים!).

ח. אך גם הפירוש השני לבדו אינו מספיק, כי:

לפי הפירוש ש"צלם" הוא "צלו של מקום" — אינו מובן: מדוע רק עכשיו "סר צלם מעליהם", ולא מיד כש"שלם עון האמורי", בצאת בנ"י ממצרים?

ולאידך גיסא: אם "צלו של מקום" לא סר מעליהם מיד בעת

29) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש הנ"ל ס"ע 164 ואילך (באופן אחר — משיחת ש"פ שלח הנ"ל).

יצי"מ, הרי יתכן שעדיין נשאר עליהם צלו של מקום, ומנא לי' לכלב שעכשיו סר צלו של מקום מעליהם?
ועוד ועיקר:

אם הכוונה היא ל"צלו של מקום" — הי' הכתוב צריך לפרש "צל ה'", כמו בכל הענינים שבפסוקים אלו שנתפרש בהם שם ה': "אם חפץ בנו ה'", "אך בה' אל תמרודו", "וה' אתנו", וכיון שנאמר "צלם" סתם, עכצ"ל, שאין הכוונה ל"צלו של מקום", אלא ל"צלם" של יושבי הארץ — הכשרים שבהם שמגינים עליהם.

ולכן מביא רש"י גם את הפירוש הראשון, ואדרבה: פירוש זה קרוב יותר אל הפשט, ולכן הובא בתור פירוש ראשון.

ט. ויש להוסיף ולבאר ה"יינה של תורה" שבפירוש רש"י³⁰:

בעבודה בעניני העולם — יש ב' אופנים: יש ענינים שיכולים לברר אותם בפנימיות,

— וכמו הענינים שיהודי מברר אותם באופן שנכנסים בגופו [גוף קדוש, שבו בחר הקב"ה, כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא³¹ ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם" (משא"כ בנוגע לנשמתו של יהודי לא שייך ענין של בחירה, כי הנשמה היא "חלק אלקה ממעל ממש"³², שאין לה דוגמא ודמיון אצל אוה"ע)], ונעשים דם ובשר כבשרו; ובכללות יותר, כדברי רבינו הזקן בתניא פל"ז³³: "מה שמשמש מעוה"ז לצורך גופו ונפשו החיונית לעבודת ה', כגון אכילה ושתי' ודומיהם ודירה וכל כלי תשמישו"³⁴ — ויש ענינים שאי אפשר לברר אותם בפנימיות, אלא הם נשארים בבחי' מקיף.

וזהו החילוק בין ב' הענינים ד"לחמנו הם" ו"סר צלם":

"לחמנו הם" — קאי על הענינים שמבררים אותם בפנימיות, כמו

"לחם" שנכנס בגוף בפנימיות ונעשה דם ובשר כבשרו; ו"סר צלם" —

30) תניא רפ"ב.

31) מת, א.

32) ובה נכלל הן בירור הענינים שמקליפת נוגה, והן בירור הענינים שמג' קליפות הטמאות לגמרי, שבירורם הוא ע"י ענין הדחי'.

33) ראה גם לקו"ש הנ"ל ע' 165 ואילך (משיחת ש"פ שלח הנ"ל) — מהענינים המופלאים שבפירוש רש"י — שב' הפירושים ברש"י הם בהתאם לב' הדעות אם עכו"ם הם בגדר מציאות ולכן שייך בהם גדר השגח"פ ("צלו של מקום") או לא.
34) פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).